

№ п/п	Трофічна ніша	Назва виду	Вид їжі
		<i>Oscypus olens</i>	Жуки, живучи і розвиваючись у ходах короїдів та інших шкідників, знищують їх на різних фазах розвитку.

Як видно з таблиці червонокнижних жуків Тернопільщини можна розподілити в трофічні групи: фітофаги, ксилофаги, копрофаги і хижаки. Найчисельнішими є фітофаги, ксилофаги і хижаки, які мають по 3 представники або 30%. До копрофагів відноситься лише 1 вид або це становить лише 10% від всієї кількості видів.

Література

1. Загайкевич И.К. Таксономия и экология усачей. – К.: Наукова думка, 1991. – 178 с.
2. Крыжановский О.Л. Жуки-жужелицы. – М. – Л.: Изд-во АН СРСР, 1952. – 318 с.
3. Фауна СССР. Жесткокрылые. Пластинчатоусые. – М. – Л. – 1952. 295 с.
4. Яворницький В.И., Тур Р.Ф. Стафилиниды грабовых дубрав Приднестровья // Матер. 1X. съезда Всесоюзного энтом. общ. Ч. 2. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 262 – 263.
5. Яхонтов В.В. Экология насекомых. – М.: Высшая школа, 1964. – 459 с.

Лілія Федак
наук. керівник – доц. Н.Й. Міщук

ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

У педагогічній літературі однозначного визначення поняття "засоби навчання" немає.

Засоби навчання — це "... знаряддя праці вчителя та учнів" [1, 251]; "... увесь комплекс засобів, що сприяють оснащенню навчального процесу, його вдосконаленню" [4, 307]; "це предмети, за допомогою яких у процесі навчання передається наукова інформація та здійснюється виховний вплив на учнів з метою їх навчання і виховання" [7, 183]; "це матеріальні об'єкти, носії навчальної інформації і предмети живої природи, а також предмети, штучно створені людиною, що використовуються учителями та учнями у навчально-виховному процесі як інструмент їхньої діяльності" [3, 4]; "матеріальні та ідеальні об'єкти, що залучаються до навчального процесу як носії інформації та інструменти діяльності вчителя та учнів" [6, 402]; "... різноманітні матеріали і знаряддя навчального процесу, завдяки яким більш успішно і за раціонально коротший час досягаються поставлені цілі навчання" [5, 229].

У дидактиці засоби навчання зазвичай розглядаються як елемент методу навчання, оскільки, як вказує І. Я. Лернер, "будь-який метод як модель діяльності, що проектується суб'єктом містить: знання про цілі діяльності; знання про необхідний для досягнення цілі спосіб діяльності; знання суб'єкта про необхідність та можливих засобах, оскільки діяльність завжди пов'язана із засобами діяльності інтелектуального, практичного чи предметного характеру; знання про об'єкт діяльності, так як без об'єкта, ідеального або матеріального, діяльності не буває" [2, 29]. Навряд чи можна погодитися з таким твердженням. Якщо під методом навчання і виховання все ж таки розуміти не саму діяльність, а спосіб досягнення мети, вирішення конкретного завдання, сукупність прийомів і операцій практичного або теоретичного освоєння і здійснення цієї діяльності, то очевидним є висновок про те, що поняття діяльності і методу не тотожні. Метод як спосіб здійснення навчальної діяльності тісно пов'язаний із засобами її реалізації, але самі засоби є швидше структурними елементами діяльності, а ніж методу.

Ми погоджуємося з думкою Т. С. Назарової та Є. С. Полат, що засоби навчання (ЗН) в категоріальному апараті дидактики мають самостійний статус поряд з цілями навчання (ЦН), змістом навчання (ЗМ), методами навчання (МН), організаційними формами навчання (ОФН) [3]. Всі компоненти взаємозумовлені і можуть бути представлені в такій послідовності: цілі навчання, загальні і конкретні, реалізуються через зміст, методи і організаційні форми навчання; засоби навчання можуть виступати як спосіб реалізації (розвитку) змісту, методів і форм організації навчально-виховного процесу.

Основними видами зв'язку між усіма компонентами навчання як педагогічної системи є зв'язки управління, взаємодії, перетворення і розвитку.

Між цілями і засобами навчання основним і визначальним видом зв'язку є зв'язки управління. Зміст, методи, організаційні форми і засоби навчання повинні бути повністю спрямовані на виконання поставлених цілей, причому найбільш раціональним шляхом, з врахуванням психолого-фізіологічних особливостей учнів різного віку. Разом з тим, засоби можуть впливати на цілі. Наприклад, сучасні мультимедійні засоби навчання, комп'ютери, веб-сайти, локальні і глобальні комп'ютерні мережі змінюють цілі навчання не тільки в плані соціально-психологічної адаптації учнів до умов оточуючого середовища, але і в плані можливостей їх інтелектуального розвитку.

Системоутворюючі зв'язки між змістом освіти і засобами навчання виникають, перш за все, на основі провідних компонентів навчального предмета (наприклад, для навчального предмета біології провідними компонентами виступають наукові знання), специфіки навчальної діяльності в рамках цього предмета, а також своєрідності формування певних навиків і умінь, які дозволяють використовувати отримані знання як інструмент для набуття нових знань.

Перетворення знання в засіб, прийом, метод набуття нових знань відбувається лише тоді, коли створені умови для розвитку в учнів пізнавальних здібностей: спостережливості, уваги, мислення, практичних дій, цілеспрямованості, стійкої мотивації, активності, самостійності тощо. Для цього вчитель використовує в навчально-виховному процесі проблемні ситуації, пошуковий і дослідницький методи, самостійне спостереження, експеримент тощо, а також індивідуальний, груповий та диференційований підходи у навчанні. Проте забезпечити ці умови і реалізувати конкретні методи без використання у навчальному процесі засобів навчання не можливо. Сучасний процес навчання стає ефективним тільки за умови включення до нього засобів навчання і природної взаємодії всіх інших компонентів навчально-виховного процесу в діяльності учителя (викладання) і діяльності учня (учіння).

Пізнавальні компоненти діяльності, таким чином, зв'язані з проектуванням цієї діяльності: прийняттям рішень, вибором способів і форм організації діяльності, пошуком радикальних шляхів досягнення цілей, а відповідно — з визначенням матеріальних умов виконання прийнятої програми.

Взаємозв'язки між цілями, змістом, методами, організаційними формами і засобами навчання на рівні системи навчання представлені на схемі 1.

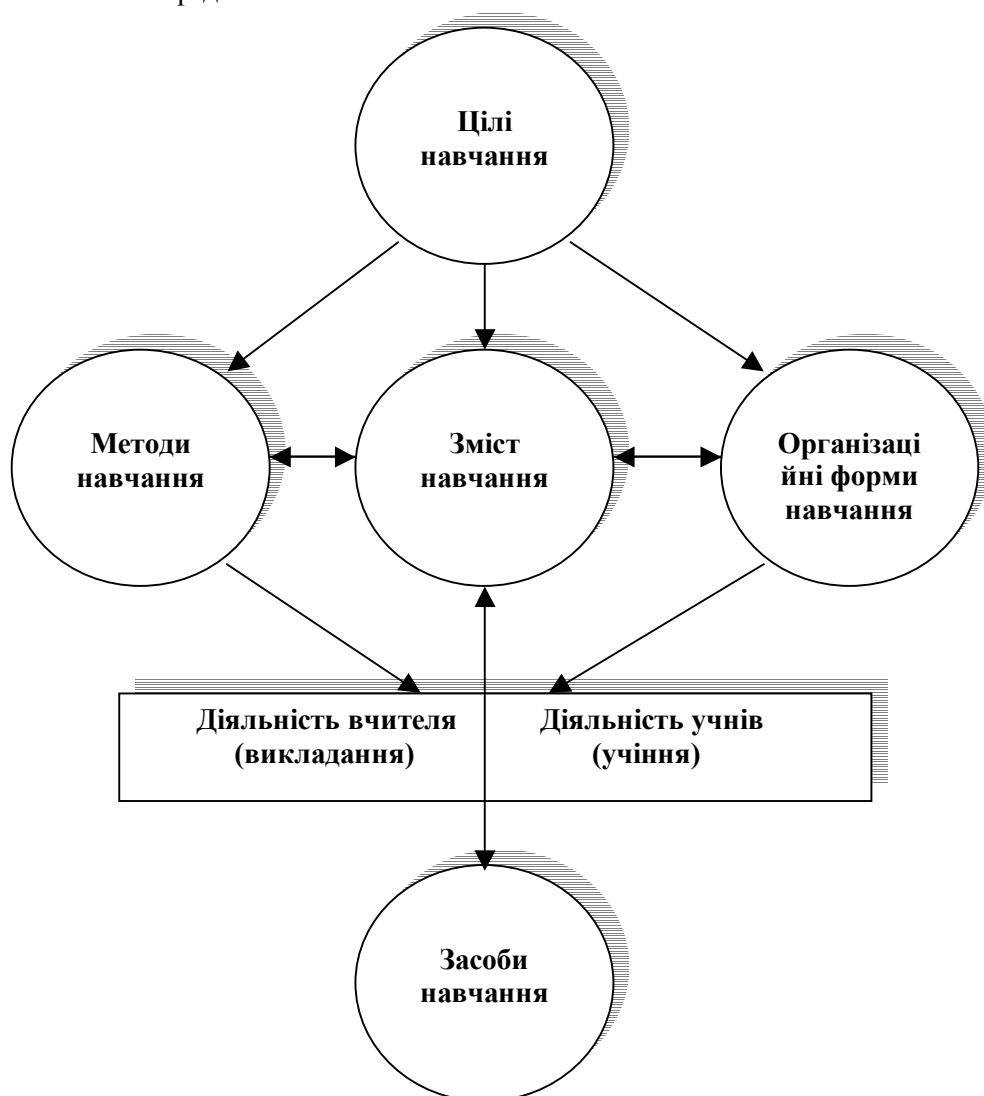

Схема 1. Взаємозв'язок структурних компонентів навчання як педагогічної системи (за Т. С. Назаровою, Є. С. Полат)

Відсутність належної уваги до системоутворюючих зв'язків між засобами та іншими компонентами навчання при проектуванні системи часто призводить на практиці до нераціональних форм пред'явлення інформації ("забитості" текстом, одноманітності завдань тощо), що в цілому веде до перевантаження підручників інформацією. Проте навчальну інформацію (навіть в значно більшому обсязі) можна було б набагато легше та ефективніше засвоїти за допомогою інших видів засобів навчання, оскільки для будь-якого матеріального засобу навчання характерною властивістю є наочність, тобто найбільш доступно розкрити, показати сутність явища чи процесу, що вивчається.

Література

1. Дидактика средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики /Под ред. М. Н. Скаткина. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1982. – С. 251-268.
2. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. – М., 1981.
3. Назарова Т. С., Полат Е. С. Средства обучения: технология создания и использования. – М.: Изд-во УРАО, 1998. – 204 с.
4. Педагогика школы / Под ред. Г. И. Шукиной. – М.: Высш. шк., 1977. – С. 307-309.
5. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: Учеб. для студ. высш. и сред. учеб. заведений /Под ред. С. А. Смирнова. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Изд. центр "Академия", 1999. – С. 228-245.
6. Хуторской А. В. Современная дидактика: Учебник для вузов. – СПб: Питер, 2001. – С. С. 401-442.
7. Шаповаленко С. Г. Школьное оборудование и кабинетная система //Вопросы школоведения /Под ред. М. И. Кондакова, П. В. Зимина. – М., 1982. – С. 183-222.

Уляна Фештей
наук. керівник – доц. М.М. Гладюк

ТЕМАТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ 10 КЛАСУ З ХІМІЇ

Реформування загальної середньої освіти відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту" передбачає реалізацію принципів гуманізації, демократизації освіти, методологічну переорієнтацію процесу навчання з інформативної форми на розвиток особистості учня, впровадження особистісно орієнтованого підходу до навчання та підвищення якості та об'єктивності оцінювання. Відповідно до цього змінюються і підходи до оцінювання навчальних досягнень школярів. Зміна в методології оцінювання полягає в тому, що воно повинно ґрунтуватися на позитивному принципі, що передовсім передбачає врахування рівня досягнень учня, а не ступеня його невдач.

З метою забезпечення об'єктивного оцінювання рівня навчальних досягнень учнів введена 12-бальна шкала, побудована за принципом урахування особистих навчальних досягнень учнів, яка прийшла на зміну традиційній 5-бальній.

Одним з основних завдань, пов'язаних з процесом організації доцільної пізнавальної діяльності учнів на сучасному етапі реформування системи освіти в Україні, є конструювання та використання засобів, за допомогою яких можна здійснювати об'єктивний контроль та керівництво цією діяльністю. Перехід на 12-бальну систему оцінювання потребує переосмислення та чіткого обґрунтування критеріїв, за якими визначається той чи інший рівень підготовки учня, створення уніфікованого банку завдань для стандартизації процедури оцінювання, відпрацювання методики самої процедури проведення контролю, створення інструментів вимірювання результатів навчання. Крім того суттєвих змін зазнав сам навчальний курс хімії, з'явилось нове покоління підручників та навчальних посібників, орієнтованих насамперед на розвиток учнів.

Названі причини дають підстави вважати проблему здійснення контролю за рівнем навчальних досягнень учнів актуальною і зумовили вибір теми дослідження.

Зважаючи на багатоаспектність проблеми здійснення переходу на нову систему оцінювання рівня навчальних досягнень учнів, в своєму дослідженні ми обмежились питаннями проведення тематичних атестацій з хімії в 10 класі загальноосвітньої школи.

Предметом дослідження були зміст і форма проведення тематичного контролю учнів 10 класу загальноосвітньої школи з хімії.

Завданнями дослідження було: 1) вивчити стан досліджуваної проблеми за літературними джерелами та в практиці роботи шкіл; 2) з'ясувати функції тематичного контролю в навчанні; 3) визначити форми та види тематичної атестації; 4) розробити завдання для тематичного контролю знань учнів 10 класу до окремих тем курсу хімії; 5) апробувати розроблені завдання в умовах школи.

Відповідно до нових нормативних документів щодо оцінювання знань учнів у сучасних умовах, обов'язковими видами оцінювання навчальних досягнень учнів є тематичний і підсумковий контроль (атестація). Основною одиницею контролю є навчальна тема. Тематичний контроль навчальних